

Trestní zákonodárství 18. století představovalo významnou kapitolu ve vývoji trestního práva hmotného i procesního. Toto období bylo bohaté nejen na množství vydaných trestních zákoníků a řádů, ale především co do zakotvení nových významných myšlenek a zásad v oblasti trestního práva a naopak postupného opouštění zastaralých feudálních principů. Na trestních zákonících lze velmi dobře spatřovat vývoj systematiky trestných činů, jak se proměňoval pohled na závažnost jednotlivých deliktů, jak některé z nich mizely a jiné se nově objevovaly. Velkým přínosem bylo nepochybně postupné zmírňování původně velmi nehumánních a krutých trestů. Mezník pak představovalo vyjádření zásady „*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*“ v trestním zákoníku Josefa II.. Dlouhý kus cesty urazilo zákonodárství v oblasti dokazování, kde bylo upuštěno od tortury. Obviněnému byla umožněna obrana včetně revize vydaného rozhodnutí. Přesto nedošlo k souměrnému vývoji v oblasti trestního práva hmotného a trestního práva procesního. Přes učiněné pokroky zůstalo řízení založeno na zásadách, které jsou z dnešního pohledu především vzhledem k nezadatelnému právu na spravedlivý proces nepřijatelné, krok ke změně v této oblasti přinesla až revoluce 1848, ale fakticky byla uskutečněna až koncem 19. století. V průběhu 18. století došlo také ke zkvalitnění a zjednodušení organizace soudnictví, přestože tento postup probíhal nesoustavně a podléhal různým tlakům. Znamenal rapidní snížení počtu soudů z téměř čtyř seti na pouhé dvě desítky, rozdělení trestní pravomoci mezi soudy, které rozhodovaly o trestných činech, a politické úřady, jimž byla k projednání svěřena agenda přestupků. Byl opuštěn princip personality práva, a soudy se tak pro příště staly příslušné bez ohledu na příslušnost k určitému stavu. Soudci museli mít předepsané vzdělání, soudům pak bylo stanoveno povinné obsazení, byla zajištěna kontrola rozhodování díky instančním postupům v rámci soudní soustavy, a to vše s cílem odstranit libovůli soudců a zkvalitnit rozhodování a tím i soudnictví jako celek. Trestní právo 18. století se tak stalo nezbytným přechodem mezi středověkým a moderním pojetím trestního práva.